

РОЗДІЛ 1. ПУБЛІЧНЕ ПРАВО. ПОЛІТИКА В СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Валерій КОЛПАКОВ

ORCID: 0000-0002-8580-3261

Ігор КОВБАС

ORCID: 0000-0001-7039-1586

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ

УДК 342.95:342.72/.73

Постановка проблеми. Адміністративно-правовий захист прав людини як складова загальної системи захисту прав і свобод людини і громадянина, надає можливості громадянам захищати свої права у відносинах з державними органами. Такий захист як правило реалізується через адміністративні суди, законодавчі акти та правозахисні організації тощо. Основним нормативно-правовим актом щодо адміністративно-правового захисту прав є Кодекс адміністративного судочинства України, який регулює порядок розгляду адміністративних справ.

Захист прав і свобод людини і громадянина в адміністративно-правовій площині являє собою сукупність засобів, застосовуваних у порядку, врегульованому нормами адміністративного права та спрямованих на здійснення уповноваженими органами або посадовими особами, а також особами та громадянами відповідних адміністративних процедур (або процесуальних дій). Захист прав і свобод людини і громадянина в адміністративно-правовому полі являє собою сукупність різних процесуальних дій, за допомогою яких здійснюється відновлення порушеного права людини або інтересу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям для написання статті стали положення досліджень таких

вчених, як Баймуратов М. О., Гудима Д. А., Козюбра М. І. Кофман Б. Я., Лазур Я. В., Оніщенко Н. М., Петришин О. В., Рабінювич П. М., Разметаєва Ю. С., Савчин М. В., Тихомиров О. О., Фалалєєва Л. Г. та інші.

Безпосередньо адміністративно-правову проблематику у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина висвітлювали у своїх працях Авер'янов В. Б., Битяк Ю. П., Бойко І. В., Бородін І. Л., Голосніченко І. П., Гончарук С. Т., Демський Е. Ф., Коваль М. В., Коломоєць Т. О., Крайній П. В., Кузьменко О. В., Лученко Д. В., Негодченко О. В., Соловійова О. М., Сущенко В. Д. та інші.

Крім вищенаведених джерел в процесі підготовки даної статті враховувались електронні матеріали Вікіпедії (вільній енциклопедії); Великої української юридичної енциклопедії у 20 т. Т.5. Адміністративне право / редкол. Ю. П. Битяк (голова), Т.О.Коломоєць, Д. В. Лученко, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурка, Л. Р. Біла-Тіунова, В. К. Колпаков, С. Г. Стеценко. Х.: Право, 2020. 960с.; Інституційних депозитаріїв Запорізького національного університету і Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, а також можливості платформи OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories).

Виклад основного матеріалу дослідження. На сайті Організації Об'єднаних Націй відносно прав людини зазначено, що вони притаманні всім людям, незалежно від раси, статі, національності, етнічного походження, мови, релігії чи будь-якого іншого стану. Права людини включають право на життя та свободу, свободу від рабства та тортур, свободу переконань та їх вираження, право на працю та освіту і багато інших. Кожна людина має користуватися цими правами без дискримінації [1].

На українському правовому просторі фундаментальні положення щодо прав і свобод людини та громадянина зафіксовані у статті 3 Конституції України [2]. Відповідно до неї, людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю держави. Вони визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а їх утвердження та забезпечення є її головним обов'язком. Водночас держава несе

відповідальність перед людиною за свою діяльність, що підкреслює її зобов'язання діяти в інтересах громадян і дотримуватися принципів законності та соціальної справедливості.

Такий формат нормативізації в Основному Законі концепту прав і свобод людини і громадянина (включаючи їх охорону, захист і реалізацію) свідчить про важливу еволюцію у підходах до їх розумінні. В оновлених поглядах, вчення про невідчужуваність і недоторканність прав, які держава зобов'язана охороняти, але не сміє торкатися, зазнало принципового корегування.

Його сутність полягає у визнанні за правами і свободами людини юридичного змісту, який проявляється у їх державній асекурації і об'єктивується у нормативній фіксації: а) безпосередньо прав і свобод; б) результатів впливу на правовідносини; в) юридичних гарантій їх забезпечення.

У цій тріаді державним гарантіям забезпечення прав і свобод людини та громадянина належить особливе місце. Саме вони формують режим захищеності цих прав і свобод, забезпечуючи настання юридичних наслідків як за їх дотримання, так і за порушення.

Встановлення механізму державного гарантування прав, свобод, цінностей чи інтересів є процесом їх офіційного визнання як юридичних фактів і складових частин правової системи.

Коли такого статусу набувають права і свободи людини та громадянина, ідея їхньої природності втрачає свій первісний зміст. Це пояснюється тим, що лише держава має повноваження забезпечувати їх реалізацію в умовах реального соціального середовища. Лише держава визначає, яким чином ці права можуть бути інтегровані в правовий порядок і якими засобами їх буде захищено. Саме через гарантії та завдяки їм природні права людини: а) набувають ознак соціально-правового конструкту, залежного від державної волі та її інституцій; б) трансформуються у правові категорії, що залежать від політико-правової системи конкретної держави. Отже, державні гарантії постають специфічною матрицею [3, с. 168-174] і інтегрованим в юридично оформлені права людини чинником їх системності.

Феноменологічний аналіз [4] системних властивостей юридично оформлених прав людини розкриває їхню дуалістичну при-

роду: з одного боку, вони мають витоком апріорність природних прав, а з іншого апостеріорну константу, визначену юридичними нормами та залежну від волі держави. З цього випливає, що існує множинність версій визначення прав і свобод людини з огляду на їх змістовність. Серед них особливу увагу привертають такі: а) права людини як сукупність суб'єктивних прав особи; б) права людини як «законні інтереси» осіб; в) права людини як конституційні гарантії законності і матриця взаємовідносин між державою та суб'єктами громадянського суспільства.

Розуміння прав людини як сукупності суб'єктивних прав особи відбиває позитивістський підхід до концепту «права людини». Відповідно до нього, обсяг та зміст цих прав визначається державою. Держава «дарує» їх людині, здійснюючи стосовно неї патерналістські функції.

У такій парадигмі концепт прав людини стає осмисленим, коли індивід отримує можливість від свого імені здійснювати правомочність щодо держави. Звідси випливає, що права людини – це реальні, формально визначені суб'єктивні права, реалізація яких укладається у конструкцію зв'язків правоповноваженої та правозобов'язаної особи.

Права людини у такому вимірі важко уявити цілком інтегрованими в теорію природного права. Адже, у рамках його конструкцій неможливо обґрунтувати їх юридичний захист, охорону, систему дієвих гарантій тощо.

Парадигма природності прав і свобод людини і громадянина унеможлиблює динаміку їх властивостей (якісних і кількісних), застосування за їх порушення правового (державного) примусу, а за добросчесне додержання – заходів стимулювання і заохочення. Як слідство, носія таких прав можна спроектувати лише як абстракцію поза сутнісних юридичних зв'язків з державою перебування.

Права людини як «законні інтереси» осіб. Співвідношення прав людини та законних інтересів особи ґрунтується на аналізі двох основних вимірів цих феноменів: а) їх функціонування у площині моралі, опосередковане етичними та соціальними нормами; б) їх реалізації у сфері позитивного права, де юридич-

ні норми забезпечують відповідні гарантії та механізми впровадження.

У першому контурі ці явища об'єктивуються через морально-етичні принципи, громадські, корпоративні та приватні інтереси, які не мають юридичного статусу, але належать кожній особі (особам) за самим фактом її людської природи. Кожна правляча еліта, політична партія, соціальна група ... в поняття прав людини вкладає зміст, який відображає, насамперед, її цілі та інтереси [5]. Вони спираються на суспільні традиції, загальнолюдські цінності, а також уявлення про правильне й неправильне, справедливе й несправедливе. Ці явища існують у формі етичних концептів, що слугують основою для суспільного консенсусу, спрямовують поведінку індивідів та функціонують поза межами юридичного регулювання. Їхня ключова роль полягає у виконанні функцій моральних орієнтирів, які забезпечують гармонізацію суспільних відносин, сприяють формуванню довіри та соціальної згуртованості.

Таким чином, генетично права людини – це моральні права осіб. Їх юридизація здійснюється тільки тоді, коли держава визнає це необхідним і вважає за доцільне покласти на себе обов'язки щодо їх захисту. Хорошим прикладом до цієї тези є право на освіту. Воно не є правом універсальним (наприклад, як право на життя) і набирає юридичних властивостей лише у випадках, коли держава визнає необхідним взяти на себе відповідні зобов'язання у цій сфері.

Отже, право на освіту може бути виражене як моральне право і моральний інтерес, а може набрати юридичної форми та бути тісно пов'язане з відповідною галуззю права.

У другому контурі (сфера юриспруденції) свободи та права людини і громадянина набувають юридичного змісту через їх закріплення у нормативно-правових актах. У цьому статусі вони стають ключовими засадничими основами, що забезпечують захист свободи кожного індивіда у виборі дозволеної поведінки та реалізації права на користування благами, можливостями й ресурсами, необхідними для задоволення базових потреб і розкриття особистісного потенціалу.

Юридичний зміст прав і свобод завжди має конкретний характер. У спеціалізованих дослідженнях детально простежено процес еволюції інформаційних прав людини, які пройшли шлях від морально-етичних концептів до юридичної парадигми. При цьому здійснено глибокий аналіз змін у їхніх властивостях, що відображають перехід від абстрактних цінностей до чітко визначених правових норм [6].

Як і права, загальні, позбавлені чіткого визначення інтереси трансформуються у конкретні законні інтереси, опосередковані нормами позитивного права та персоналізовані для окремих суб'єктів. У такій модальності вони наділяються правомочностями, визнаними і гарантованими державою.

Правова площина співвідношення прав людини і законних інтересів передбачає існування механізмів захисту цих феноменів, зокрема, судових, адміністративних, організаційних, міжнародних, які гарантують можливість поновлення порушених прав або інтересів. Це робить їх не лише концептами, закладеними у правосвідомості, а й реальними інструментами забезпечення стабільності та справедливості в суспільстві.

Отже, в умовах сучасних викликів особливого значення набуває ефективність права, що проявляється у забезпеченні кожному відчуття захищеності, гарантованості прав і законних інтересів, а також у протидії сваволі при врегулюванні суспільних відносин. Важливою є беззаперечна дія механізмів впровадження правопорядку в усіх сферах суспільного життя, забезпечення надійної системи безпеки, яка охоплює різноманітні аспекти соціальної діяльності, особливо ті, що містять потенційну загрозу життєво важливим інтересам особи, суспільства і держави [7].

Таким чином, співвідношення прав людини та законних інтересів особи слід розглядати як інтегративну взаємодію моралі, права та суспільної практики. Ці компоненти взаємодоповнюють один одного, формуючи підґрунтя для забезпечення гідного рівня життя людини та сприяючи гармонізації суспільних відносин.

У цьому контексті законні інтереси, перебуваючи у взаємозв'язку з юридично закріпленими правами та свободами, виконують дві ключові функції: а) слугують специфічними гарантіями,

спрямованими на задоволення фундаментальних потреб та реалізацію прав людини і громадянина; б) утворюють єдину систему, яка в правовій реальності не існує у відриві від інших елементів.

Це означає, що сукупність прав і законних інтересів особи в правозастосовній практиці має розглядатися як нерозривна цілісність. Їх розмежування є доцільним лише у межах наукових досліджень для аналізу та уточнення відповідних правових концепцій.

Права людини як конституційні гарантії законності і матриця взаємовідносин між державою та суб'єктами громадянського суспільства. Конституційний вимір прав і свобод людини та громадянина становить фундаментальний елемент демократичної правової системи. Природні, невідчужувані та універсальні права і свободи інтегруються в конституційний простір шляхом їх нормативного закріплення. У наукових дослідженнях проаналізовано процес їх трансформації в конституційні права, свободи та обов'язки, а також висвітлено їхній вплив на формування конституційно-правового статусу громадянина [8].

У конституційній парадигмі вони виступають найвищими за юридичною силою гарантіями охорони і захисту прав і свобод людини і громадянина, визначають межі діяльності державної влади, закріплюють обов'язок держави забезпечувати їх реалізацію у взаємовідносинах з суб'єктами громадянського суспільства, а також відновлення у разі порушення.

У цьому контексті вони виступають основою для побудови правової держави, де верховенство права функціонує як базовий принцип, а людська особа визнається найвищою соціальною цінністю. Крім того, вони регулюють фундаментальні суспільні відносини, спрямовані на забезпечення гідності, свободи, рівності та справедливості.

Крім того, виконують роль інтеграційного елемента національної правової системи з міжнародним правом, що виявляється в обов'язковості виконання ратифікованих міжнародних договорів у сфері прав людини, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Європейської конвенції).

Важливу місію в утвердженні конституційних положень відіграє адміністративне право. Як одна з ключових галузей юри-

спруденції, воно забезпечує ефективну реалізацію та захист прав і свобод людини і громадянина у взаємовідносинах із державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічної адміністрації.

Адміністративно-правові механізми цього сегменту зосереджені в адміністративно-правових відносинах, які формують взаємодію між суб'єктами публічної адміністрації та фізичними чи юридичними особами. Разом з адміністративно-правовими нормами вони встановлюють параметри реалізації прав, свобод і обов'язків громадян у публічній сфері, а також межі компетенції та відповідальності органів влади. Вони спрямовані на забезпечення ефективного функціонування державного апарату, додержання принципів законності, пропорційності та належного адміністрування, що створює умови для гармонізації інтересів особи, суспільства та держави.

Під такими відносинами розуміється опосередкована адміністративно-правовими нормами форма взаємодії сторін суспільних відносин а) на підставі їх суб'єктивних прав і юридичних обов'язків і б) засадах юридичної владності і підвладності.

Сукупність адміністративно-правових відносин має таку структуру: I. Відносини публічного управління, які складаються з відносин: а) державного управління; б) управлінських відносини місцевого самоврядування; в) відносини громадського управління; II. Відносини оскарження, які поділяються на: 1) відносини позасудового оскарження, які складаються: а) з відносин адміністративного оскарження і б) інших відносин оскарження адміністративно-правової природи; 2) відносини судового оскарження, які складаються а) з відносин адміністративного судочинства і б) інших відносин судового оскарження адміністративно-правової природи; III. Відносини адміністративних послуг; IV. Відносини адміністративної відповідальності або адміністративно-деліктні відносини; V. Відносини адміністративних зобов'язань; VI. Відносини опосередкованої владності; VII. Відносини адміністративної процедури [9].

Реалізація прав і свобод людини та громадянина в адміністративно-правових відносинах здійснюється через кілька ключових аспектів:

По-перше, через гарантії законності діяльності публічної адміністрації. Адміністративне право встановлює: а) правила, норми та процедури, які регламентують діяльність органів влади, забезпечуючи їхню підзвітність і відповідальність перед громадянами; б) контроль за дотриманням законодавства з боку публічних органів, що сприяє захисту прав громадян у разі порушення чи перевищення ними повноважень.

По-друге, забезпечення доступу до адміністративного судочинства. З цього приводу зазначимо, що Кодекс адміністративного судочинства України [10]. визнає його завданням справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Тобто, однією з ключових гарантій реалізації громадянами своїх прав є можливість ці права захищати в адміністративних судах у форматі відносин адміністративного судочинства. Наприклад, у разі порушення прав особи державним органом чи посадовою особою. Крім того, адміністративне судочинство дозволяє оскаржити рішення, дії або бездіяльність суб'єктів публічної адміністрації.

По-третє, захист від свавілля держави. Ця позиція щільно пов'язана з ресурсами адміністративного судочинства, але судовий захист не єдиний інструмент забезпечення і захисту прав людини і громадянина. Засобами адміністративного права формується система стримувань і противаг, які об'єктивуються у інших (крім судочинних) відносинах адміністративного права. Можна сказати, що само адміністративне право через систему правовідносин (предмет адміністративного права) виступає механізмом запобігання свавільним або незаконним діям владних суб'єктів. Воно також регулює порядок притягнення посадових осіб до юридичної відповідальності за порушення прав людини.

По-четверте, можливість звернення до органів адміністративної юрисдикції. Громадяни можуть звертатися зі скаргами чи заявами до державних органів, які зобов'язані розглянути їх у встановлені строки. Наприклад, скарги на порушення прав у сфері надання адміністративних послуг, пенсійного забезпечення чи реєстраційних процедур.

По-п'яте, регулювання механізмів надання адміністративних послуг. Насамперед це забезпечення належного доступу до адміністративних послуг, таких як реєстрація актів цивільного стану, видача паспортів чи дозволів, є важливим елементом реалізації прав громадян. Зазначимо, що чітке регулювання процедур запобігає затягуванню, корупції та необґрунтованим відмовам щодо надання послуг.

По-шосте, захист прав громадян у відносинах між громадянами та адміністративними органами. Наприклад, захист прав під час перевірок, митного контролю, або отримання дозвільної документації. Крім того, забезпечення прозорості процедур і рівності у відносинах із державними органами допомагає уникати дискримінації та упередженості.

По-сьоме, реалізації прав громадян сприяє освітня та профілактична функція адміністративного права. Освітня функція адміністративного права полягає в тому, що вона допомагає громадянам усвідомити їхні права та обов'язки, що є важливим елементом для їх ефективної реалізації. В умовах складної правової системи та постійних змін у законодавстві, адміністративне право виступає як інструмент для інформування громадян про їхні можливості і обмеження в різних сферах суспільного життя. Окрім того, ця функція сприяє підвищенню рівня правової культури в суспільстві, що дозволяє мінімізувати правопорушення, здійснювати належний моніторинг за правами людини та забезпечувати прозорість адміністративних процесів.

Профілактична функція адміністративного права орієнтована на запобігання правопорушенням шляхом чіткої регламентації поведінки громадян та державних органів у певних сферах. Вона реалізується через встановлення механізмів попередження правопорушень, у тому числі через застосування адміністративних санкцій за порушення норм, що регулюють поведінку громадян у публічних сферах. Ці профілактичні заходи не лише забезпечують захист прав громадян, але й сприяють підтриманню правопорядку та безпеки в суспільстві. Наприклад, адміністративне право визначає правила дорожнього руху, що дозволяє не лише покарати порушників, але й попередити можливі аварії через нав-

чання водіїв, використання інфраструктурних заходів і контроль за їх дотриманням.

Таким чином, освітня та профілактична функції адміністративного права є важливими інструментами для реалізації прав громадян, адже вони сприяють не тільки забезпеченню правової обізнаності, але й запобіганню правопорушень, що позитивно позначається на правовій безпеці та стабільності в суспільстві.

Висновок. Виходячи з вище викладеного, адміністративно-правова реалізація прав і свобод людини і громадянина відбувається через адміністративно-правовий захист і являє собою сукупність застосовуваних у порядку, врегульованому нормами адміністративного права, засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими на те органами відповідних процесуальних дій або процедур, за допомогою яких здійснюється відновлення порушеного права особи.

1. *Human Rights. United Nations*: URL: <https://www.un.org/en/global-issues/human-rights>.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30.
3. Колпаков В. К. *Понятійна матриця адміністративного права. Держава і право: збірник наукових праць*. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. 414 с.
4. Колпаков В. К. *Застосування феноменологічного методу в адміністративно-правових дослідженнях. Право і суспільство*. 2024, №1, с. 106-112. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.2.16>.
5. Наумкіна С. М., Манасарян А. Б. *Права людини в науковому та публічному дискурсах. Політикус: науковий журнал*. 2024, вип. 4, с.9-15. С 10. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-4.1>.
6. Тихомиров О. О. *Інформаційні права людини: теоретико-правова концептуалізація: дис. ... д-ра юрид. наук, 12.00.01 / Держ. наук. уст-ва «Інститут інформації, безпеки і права» Нац. академ. правов. наук України*. Київ, 2024, 532 с.
7. Оніщенко Н. М. *Правова доктрина, юридична наука та захист прав людини (коефіцієнт корисної дії)*. Альманах права, 2020, вип. 11, с.11-15. С.13. DOI: 10.33663/2524-017X-2020-11-2.
8. Баймуратов М. О., Кофман Б. Я. *Муніципальна людина: параметральні ознаки, поняття, роль і значення в формуванні і функціонуванні локальної демократії та демократичної правової державності*.

ті. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022, №5, с.37-45. С.41. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.6>.

9. Колпаков В. К. *Предмет (відносини), метод і доктрина адміністративного права. Адміністративне право України: підручник / за ред. П. Діхтієвського. Київ: Людмила, 2023, 772 с.*
10. *Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України, 2005, № 35 (№№ 35-36, 37).*

Колпаков В.К., Ковбас І.В. Реалізація прав людини і громадянина в адміністративно-правових відносинах

Стаття присвячена адміністративно-правовій реалізації прав і свобод людини і громадянина. Автори статті роблять акцент на об'єкті адміністративно-правового регулювання, чим являються адміністративно-правові відносини, що виникають між суб'єктами з приводу реалізації, охорони, захисту та відновлення їхніх порушених прав і свобод, забезпечують права і свободи людини і громадянина. Також звертається увага на завданні адміністративного судочинства як справедливому, неупередженому та своєчасному вирішенні судом спорів у сфері публічно-правових відносин.

Автори статті акцентують увагу на адміністративному судочинстві, що є одним із універсальних форм захисту прав і свобод людини і передбачає наявність інституту адміністративного оскарження в суді та вказує на його ознаки.

Також в статті розкривається суб'єктність адміністративно-правових відносин та хто виступає суб'єктами захисту в таких відносинах.

В подальшому автори зосереджують увагу на адміністративно-правовій реалізації прав і свобод людини і громадянина, що передбачає певні форми захисту та розкриває останні.

Також авторами статті робиться акцент на додаткових механізмах захисту прав людини, мотивуючи це тим, що оскільки Україна є учасником Європейської конвенції з прав людини, то на законодавчому рівні забезпечується можливість громадянам звертатися до Європейського суду з прав людини у разі порушення їхніх прав на національному рівні.

Авторами статті піднімається проблема процедур надання адміністративних послуг, що безумовно є однією із форм захисту прав і свобод людини в адміністративному праві.

У статті наголошується на тому що, вагоме місце у забезпеченні захисту порушених прав, свобод і законних інтересів громадян представляють механізми альтернативного вирішення спорів в адміністративному процесі, такі як адміністративна mediaція.

Наприкінці статті авторами робиться висновок, де дається визначення, що собою являє адміністративно-правова реалізація прав і свобод людини і громадянина, та дається визначення адміністративно-правового захисту прав і свобод людини.

Ключові слова: адміністративне право, адміністративно-правові відносини, адміністративно-правова реалізація прав і свобод людини, адміністративно-правовий захист, адміністративний процес, права людини, форми захисту прав і свобод людини, інститут адміністративного оскарження, суб'єкти адміністративно-правових відносин, суб'єкти захисту в адміністративному праві, адміністративні послуги, адміністративна mediaція.

Kolpakov V.K., Kovbas I.V. Implementation of human and citizen rights in administrative and legal relations.

The article is devoted to administrative and legal implementation of human and civil rights and freedoms. The author focuses on the object of administrative and legal regulation, which is the administrative and legal relations arising between subjects regarding the implementation, protection, defence and restoration of their violated rights and freedoms ensuring human and civil rights and freedoms. Attention is also drawn to the task of administrative court proceedings as a fair, impartial and timely resolution of disputes in the field of public law relations by a court.

The author of the article focuses on administrative proceedings, which is one of the universal forms of protection of human rights and freedoms and provides for the existence of the institute of administrative appeal in court and points out its features.

The article also reveals the subjectivity of administrative and legal relations and who are the subjects of protection in such relations.

Subsequently, the author focuses on the administrative and legal implementation of human and civil rights and freedoms, which provides for certain forms of protection and reveals the latter.

The author also focuses on additional mechanisms of human rights protection, arguing that since Ukraine is a party to the European Convention on Human Rights, the legislative level provides for the possibility for citizens to apply to the European Court of Human Rights in case of violation of their rights at the national level.

The author of the article raises the issue of administrative service provision procedures, which is certainly one of the forms of protection of human rights and freedoms in administrative law.

The article emphasises that mechanisms of alternative dispute resolution in the administrative process, such as administrative mediation, play a significant role in ensuring protection of violated rights, freedoms and legitimate interests of citizens.

At the end of the article, the author concludes with a definition of what constitutes administrative and legal implementation of human and civil rights and freedoms, and gives a definition of administrative and legal protection of human rights and freedoms.

Keywords: administrative law, administrative and legal relations, administrative and legal implementation of human rights and freedoms, administrative and legal protection, administrative process, human rights, forms of protection of human rights and freedoms, the institute of administrative appeal, subjects of administrative and legal relations, subjects of protection in administrative law, administrative services, administrative mediation.